

Tárgytematika / Course Description

Intenzív szakmai gyakorlat

NGB_SM015_1

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: Csillag Attila

Félév / Semester: 2017/18/2

Beszámolási forma /

Assesment: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/24/5

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

Intenzív szakmai gyakorlat – Gyakorlat feldolgozó szeminárium

Oktatásban közreműködők és konzultációk:

Dr. Puli Edit PhD eppedit5@gmail.com

Oktatási cél és szerep

Az **Intenzív szakmai gyakorlat** komplex, a szociális munka minden munkaformájára: esetmunka, családokkal végzett rendszerszemléletű munka, csoportos és közösségi munka kiterjedő egyéni, önálló gyakornoki tevékenység. Tartalma a terepintézmény megismerése, a beilleszkedés, ezt követően az intézmény legszélesebb szakmai tevékenységében való aktív közreműködéssel párhuzamosan legalább két/három eset vitele. Az esetvitel szolgáltatást igénybe vevői körre és intézményfüggő feladat-variációkra reflexíven történik: szakmai és képzési szempontból adekvát esetek kiválasztása, a szükségletek és a problémák pontos definiálása, felhasználó-, szükséglet-, probléma-, cél-, és beavatkozásrendszerek megfogalmazása, a szükségletek és a szolgáltatások összekapcsolása, a nehézségek, korlátok feltárása, megoldási alternatívák, lehetőségek meghatározása, valamennyi szociális munka beavatkozási módszer és készség fejlesztése. A gyakorlat és szemináriumi feldolgozásának célja is a szakmai etika iránti elkötelezettség, a szakmai identitás erősítése a gyakornoki tevékenység monitorozásával, folyamatos elemzésével és értékelésével. A gyakorlattal kapcsolatos részletes ismereteket a Vezérfonal c. dokumentum írja le, amelyet minden gyakornok kézhez kap, és amelynek ismerete alapfeltétele a sikeres teljesítésnek.

A gyakorlat keretein belül a **Gyakorlat feldolgozó szeminárium** feladata a gyakornoki tevékenység és eseteinek monitorozása, prezentálása, komplex elemzése, facilitálása. A rendszerezett ismeretekre és korábbi gyakorlati tapasztalatokra épített feldolgozás és elemzés tartalma: a problémák és a szolgáltatásokat igénybe vevők szükségletei átlátása, a problémahelyzet értelmezése, a szükséglet kielégítési és problémakezelési lehetőségek összhangja, alternatív és kreatív megoldások széleskörű beavatkozási módszerekkel, eszközökkel, a lehetőségek és korlátok reális, megoldásközpontú értelmezése, a szociális munka értékszemléletének érvényesítése, az Etikai kódex szellemében történő

tevékenység és nehézségei, stb.

A csoportos reflektív tanulási folyamat lehetőséget ad a gyakorlatról való közös és kritikus gondolkodásra, hogy megfogalmazhatóvá váljanak a gyakornoki tevékenységgel kapcsolatos kérdések és dilemmák, és hogy ugyanakkor a szemináriumi csoporttársak is megerősítéseket, segítséget kérjenek, kapjanak egymástól. A gyakornoki munkát ismertető személy a bemutatás és elemzés kapcsán, a résztvevők külső szempontjainak figyelembevételével jobban rálát 'saját munkájára', annak folyamatára, rendszerbe szerveződik és tudatosan a szociális munka egésze, beavatkozási módszerei, stratégiái. Mindezzel fejlődnek az elemző készségek és kompetenciák, az elmélet és a gyakorlat magasabb rendű szintéziséhez lehet jutni.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

A szeminárium programja

<p>A szeminárium programja, viszonya a gyakorlatokkal és a csoportos szupervízióval, értelmezési kérdések.</p> <p>Felkészülés a gyakorlatra:</p> <ul style="list-style-type: none">
• az integráló szakasz tudásai, ismeretei, értékei, készségei,
• a Vezérfonal,
• az intézmény megismerése: előzetes „terepmunka”,
• szakmai tervek: ismeretszerzés, készségfejlesztés, szakmai identitás-építés stb.
• tudatosság a gyakorlat egészében. <p>Intézmény bejárás, megismerés, beilleszkedés: első tapasztalatok.</p> <p>A Gyakornoki terv összeállításának kérdései: egyéni szakmafejlesztési célok a Vezérfonal alapján.</p> <p>Esetválasztás szempontjai, lehetőségei és nehézségei – tudatos választás.</p> <p>OM: rövid írásos intézménybemutató elkészítése (lsd. szempontsor, max. 20 perc/gyakornok).</p>

Intézmény bejárás, megismerés, beilleszkedés: **első tapasztalatok**, az elkészített rövid írásos intézménybemutatók prezentációja (lsd. szempontsor, max. 20 perc/gyakornok).

Esetválasztás kérdései, a két/három eset kiválasztásának csoport-reflexiója.

A gyakornoki tevékenység és a kiválasztott esetek bemutatása és elemzése (lsd. szempontsor): 1 esetmunka bemutatása és elemzése a csoporttagok, a tereptanár(ok) és a szeminárium vezetőinek együttműködésében.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESMENT'S METHOD

Követelmények

Szemináriumokon:

- A szemináriumon való részvétel kötelező. A félév során a szemináriumról való távolmaradás csak indokolt esetben és maximum 1 alkalommal fogadható el.
- A szemináriumokon való konstruktív, alkotó közreműködés, együttműködés, hozzászólás, kérdések és visszajelzések megfogalmazása, nyitottság a csoportfolyamatban.
- A gyakornokok saját munkájuk ismertetésre, rövid (2-4. oldal terjedelmű), elektronikus formában írt anyaggal készülnek a megadott és részletesen megbeszélte szempontoknak megfelelően. Bármely adekvát kreatív, az írásos esetismertetést kiegészítő megoldás, vizuális megjelenítés (rajz, ábra, fotó, stb.) használata ajánlott, a prezentálók számára a sokszorosítás a tanszéken lehetséges. Ennek célja, hogy a gyakornok szakszerűen vázolja fel saját tevékenységét, és szakmai szempontú kérdéseket, dilemmákat fogalmazzon meg, világosan meg kell fogalmazni, hogy milyen jellegű segítséget vár csoporttársaitól a gyakornok. Pl:
  - Milyen szakmai benyomásokat, tapasztalatokat gyűjtöttem a gyakorlat kezdetén és később? Hogyan változtak ezek?
  - Milyen módon lett „enyém” az adott gyakorlati tevékenység, eset? Mi ennek a jelentősége?
  - Mik a munkavégzés problémái, azok fókuszai?
  - Mik a szolgáltatást igénybe vevők szükségletei, problémái?
  - Mely szakirodalmakat tudom felhasználni munkám során? Miket miben?
  - Milyen cselekvési/beavatkozási tervet állítottam fel? Ti milyen stratégiákban gondolkodnátok?
  - Melyek a saját beavatkozásaim? A beavatkozás formái, eszközei, módszerei, dilemmái
  - Hogyan tudok a tereptanárral, a kollégákkal és az intézményvezetővel együtt dolgozni? Hogyan próbálok úrrá lenni a nehézségeken?
  - Hogyan válhat szakszerűvé tevékenységem?
  - Milyen módszerek és modellek alkalmazása célravezető? Miért? stb.

Félév végén:

- A félév **hatodik szemináriumára - április 13. - kell elkészíteni és beadni a szeminárium vezetőnek a gyakornok által vezetett egyik esetmunkáról szóló részletes esettanulmányát.** A leadás indokolt esetben pótolható: április 20. déli 12 óráig, a tanszéken.
- Az értékelés szempontjai:
  - Mennyiben vette figyelembe az esettanulmány készítés ajánlott szempontjait? (Részletesen ld. alább a

mellékletben!)

- Mennyiben tükrözi az esettanulmány a konkrét eset valódi, és fontos szempontjait?
- Mennyiben fejez ki eredetiséget, reflektív és kritikai szemléletet?
- Mennyiben érvényesül a szakmai tudatosság, a szükségletek-problémák és a beavatkozások összefüggéseinek bemutatása?
- Mennyiben kalkulált a szemináriumi munkával, elemzéseivel és visszajelzéseivel?
- Mennyiben működött együtt tereptanárával, kollégáival?
- Milyen a tanulmány áttekinthetősége, szerkesztettsége, stílusa, külső megjelenése?
- Miképpen használta fel a vonatkozó szakirodalmakat, elméleteket, elméleti-gyakorlati megközelítéseket?

Áttekintésül az esettanulmány elkészítésének és értékelésének szempontjai

Az eset sommás, 5-10 mondatos (egy bekezdésnyi) bemutatása, kreatív-szakmai címe:		
A szükségletek	a szolgáltatást igénybe vevők szerint:	
	a gyakornok szerint:	
közös megfogalmazása:		
A (felkínált) problémák	a szolgáltatást igénybe vevők szerint	
	a gyakornok szerint	
közös megfogalmazása:		
probléma-fókuszok:		
Milyen adatok összegyűjtése		
<ul style="list-style-type: none"> • történt meg • szükséges még? 		
	a problémákról, szükségletekről:	
	a kliensekről; belső erőforrásokról:	
	a közvetlen környezetükről:	

	a segítő támaszokról, külső forrásokról:	
A beavatkozás közösen definiált céljai:		
Megoldási alternatívák felkínálása	1.) előnyei	
	1.) hátrányai	
	2.) előnyei	
	2.) hátrányai	
	3.) előnyei	
	3.) hátrányai	
Konkrét beavatkozások – ki (felhasználó, gyakorlok) mit cselekszik?	1.)	
	2.)	
	3.)	
Reflexiók a konkrét beavatkozásokhoz: miért azt és miért azzal az eszközzel, módszerrel:	1.)	
	2.)	
	3.)	
Az elért eredmények bemutatása és fenntarthatósága:		
Az esetmunka egészének kiértékelése (folyamat, eszközök, módszerek, értékek, eredmények), tanulságok, szakmai tapasztalatok és reflexiójuk:		
Egyéb megjegyzések, dilemmák		

- **A szeminárium az esettanulmány ötfokozatú osztályzásával zárul.** Ez az osztályzat az Intenzív szakmai gyakorlat végső osztályzatának egyik komponense, amelyhez a tereptanár által megajánlott érdemjegy kapcsolódik, a kettő egyszerű számtani átlaga adja a végeredményt.

Melléklet

További ajánlott szempontok az esetismertetéshez és az esettanulmányok elkészítéséhez

Az esetelemzés (esettanulmány) során szükség van a felhasználó(k)al

- szóbeli közléseiből származó információkra
- viselkedésének, interakcióinak, attitűdjeinek megfigyeléséből származó információkra
- való találkozás során szerzett személyes tapasztalatokra
- közvetlen környezetéből származó információkra

minden információ forrásának pontos megjelölésével.

1) A szükségletek és problémák definiálása – probléma rendszer bemutatása

- Kiknek, milyen szükségletei nincsenek kielégítve: veszteségek, intellektuális, emocionális hiányok,
- A használók reakciói, miben kérnek segítséget?
- Szükséglet-, problémarendszer körvonalazása, személyek, csoportok érintettek - vö: 'kliens rendszer'
- A szükségletek és problémák nyilvánvaló és mögöttes okai
- A ki nem elégtett szükségletek előre kalkulálható következményei
- A használók probléma-megoldási, -kezelési próbálkozásai a múltban és a jelenben: eredmények és deficitek, erősségek és gyengeségek
- A szükségletek és problémák pontos definiálása: használó és szociális munkás közösen (problémagráf)

1) A szolgáltatást igénybe vevő személyek felmérése

- Fizikai jellemzői, szomatikus állapot, betegségek.
- Mentális funkciói:
  - Megismerés és gondolkodás, intellektuális funkciók, ítélőképesség, realitásvizsgálat, a gondolkodás koherenciája, rugalmassága, értékek, én-kép.
  - Érzelmi működések: érzelmi kontroll, az érzelmek átélésének és kifejezésének képessége, az érzelmek és indulatok adekvát kezelése.
- Viselkedése: jellemzők, fontosabb reakciók, probléma-megoldási, kezelési készségek és hiányok
- Motivációi és belső erőforrásai: változtatási motiváltság és készség
- Asszertivitás, érdekérvényesítési képességek

1) A szolgáltatást igénybe vevők környezetének és szociális körülményeinek felmérése

- Lakhatási körülmények
- Munkakörülmények, foglalkoztatás, munkanélküliség
- Anyagi, jövedelmi helyzet, jövedelemstruktúra, szociális ellátások
- Egészséggel kapcsolatos körülmények, krónikus betegségek, fogyatékoság a családban
- Szociális (természetes) támogató rendszer: család, rokonság, barátok, szomszédság, munkatársak.
- Szociális, oktatási, egészségügyi és foglalkoztatási intézményekkel való kapcsolat, hiányok a rendszerben
- A környezet (szomszédság, egyesületek, alapítványok, egyház stb) segítségnyújtási attitűdje, lehetőségei
- Kulturális jellemzők: normák, az egyéni és kulturális meghatározottságú viselkedésmódok elkülönítése, adott (szub)kultúrába ágyazott (szokásos, bevett) probléma-megoldási, kezelési módok, a kultúra erőforrása

1) Akcióterv bemutatása és elemzése

- Célok meghatározása rövid és középtávon
- Megoldási alternatívák, mindezek előnyei, hátrányai
- Cselekvési-beavatkozási terv vázolója
- A szerződés (gondozási terv) bemutatása és elemzése

1) A beavatkozás elemzése

- Az esetmunkában alkalmazott stratégiák, módszerek, készségek és háttér-tudás (pl. szociális munka modelljei)
- A szociális munka értékszemléletének megjelenése
- A felhasználók és a szociális munkás partneri együttműködése, a vele kapcsolatban álló szakemberek feladatai (milyen szakembereket lehet, kell bevonni), munkamegosztás kialakítás és együttműködés módja
- Időhatárok a segítő kapcsolatban: visszacsatolások, értékelések.
- Sikerek, eredmények, nehézségek, kudarcok – okai
- Az esetet vivő dilemmái

6. Az esetmunka folyamatának értékelése

- Az eset lezárásának, át(vissza)adásának körülményei
- Az eredmények megszilárdításának, fenntartásának lehetőségei
- Az esetmunka eredményeinek és folyamatának értékelése
- Az esetmunkát vezető gyakornok önértékelése

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Szakirodalom

- Bányai E. (2007): Intenzív családmegtartó szolgáltatások (tanszéki honlapon, oktatási segédanyagok, Budainál)
- Bárdos K: Alapvető eszközök a szociális munkában és Bányai-Szabó-Tánczos (1998, 2002): Az esetmunka folyamata. In: Kézikönyv a szociális munkások számára szerk: Kozma J. Budapest, Szociális Szakmai Szövetség
- Bugarszky Zs. (2004): A szociális szolgáltatások újjászületése Magyarországon Esély 4. 100-110.
- Budai I. (2011): Tanulási segédlet az Esetmunka c. stúdiumhoz www.sze.eszi.hu
- Budai I. (szerk.) (2011): Terepgyakorlatok könyve (tanszék honlapjáról a TÁMOP 544 C projekt honlapjára, kiadványok között)
- Budai I.-Nárai M. (szerk.)(2011): Közösségi munka – társadalmi bevonás – integráció. Szöveggyűjtemény (tanszék honlapjáról a TÁMOP 544 C projekt honlapjára, kiadványok között)
- Galkovic D.(2007): A tehetetlenség lehetséges okai a gyermekjóléti szolgáltatás területén Esély 3. 84-97.
- Göncz K. (1992): Az emberi kapcsolatok technikusai. Esély 2. 111-114.
- Katz, K. (2009): A szociális munka kultúrája Esély 6.
- Kelemen G. (2006): Reflektív gondolkodás a szociális munkában Esély 1. 89-92.
- Kostyál L, Á. (2009): Mélyszegénységben élők kapcsolata egyes szociális alapszolgáltatásokkal Kapocs 41. 42-51.
- Kozma J. (2001): Szociális diagnózis Esély 3. 61-94.
- Kozma J. (2003): A szegénység pszichológiai vonatkozása Esély 2. 15-30.

- Kozma J. (2007): A szociális munka professzionalizációja a jóléti államokban I. Kapocs 2-19.
- Kozma J.(2007): A szociális szolgáltatások modernizációjának kérdései a szociális munka szempontjából Kapocs különszám, 4-19.
- Krémer B. (2008): A szociális szolgáltatások modernizációja – közpolitikai trendek, elvek, irányok Kapocs 39. 18-29.
- Parton, N. – O’Byrne, P. (2006): Mi a konstruktív szociális munka? Esély 1. szám, 44-66.
- Pataki É.(2002): Reflexiók a terepen folyó szociális esetmunkához az esetmegbeszélések tapasztalatai alapján. Esély 5. 45-56.
- Pataki É. (2009): Kontroll és segítő funkció a szociális munkában (ld. tanszéki honlap, oktatási segédanyagok, Budainál)
- Pataki É. (2011): Szociális munka csoportokkal. Szociotéka (<http://szocianszek.unideb.hu>)
- Révész M. (2007): A gyermekvédelmi alapellátás intézmény története Magyarországon Kapocs 33. 36-51, és 32. 34-51.
- Szabó L. (2003): A szociális esetmunka gyakorlata. Budapest, Wesley Könyvek
- Toseland, R.W., Rivas, R. (1977): A csoport megtervezése és elindítása. In: Hegyesi G, Kozma J., Szilvási L., Talyigás K. (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata. Szociális munka csoportokkal. 4. kötet, 253-310.
- Varsányi E.(2010): Szociális munka és kultúra, Pont Budapest.
- Az Esetmunka, a Szociális munka csoportokkal és közösségekkel, a Gyermekjóléti szociális munka, a Szociális munka idősekkel című stúdiumokon készített jegyzetek, vázlatok (különösen a problémakezelő és a rendszerszemléleti modell) és ott használt szakirodalom (ld www.eszi.sze.hu)